



# RAAD VAN STATE

## afdeling Wetgeving

advies 66.325/3

van 4 juli 2019

over

een ontwerp van besluit van de Vlaamse minister van Energie  
‘houdende de organisatie van een call voor de ondersteuning van  
nuttige groene warmte, de ondersteuning van restwarmte en  
energie-efficiënte stadsverwarming’

Op 6 juni 2019 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Energie verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een ontwerp van ministerieel besluit ‘houdende de organisatie van een call voor de ondersteuning van nuttige groene warmte, de ondersteuning van restwarmte en energie-efficiënte stadsverwarming’.

Het ontwerp is door de derde kamer onderzocht op 25 juni 2019. De kamer was samengesteld uit Jo BAERT, kamervoorzitter, Peter SOURBRON en Koen MUYLLE, staatsraden, en Astrid TRUYENS, griffier.

De verslagen zijn uitgebracht door Tim CORTHAUT, auditeur.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 4 juli 2019.

\*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

2. Rekening houdend met het ogenblik waarop dit advies gegeven wordt, vestigt de Raad van State de aandacht van de regering op het feit dat de verkiezingen van 26 mei 2019 tot gevolg hebben dat de minister sedert die datum en totdat een nieuwe regering is verkozen, niet over de volheid van haar bevoegdheid beschikt. Dit advies wordt evenwel gegeven zonder dat wordt nagegaan of dit ontwerp in die beperkte bevoegdheid kan worden ingepast, aangezien de afdeling Wetgeving geen kennis heeft van het geheel van de feitelijke gegevens die de minister in aanmerking kan nemen als zij te oordelen heeft of het vaststellen of het wijzigen van verordeningen noodzakelijk is.

\*

### STREKKING VAN HET ONTWERP

3. Het voor advies voorgelegde ontwerp van besluit van de Vlaamse minister van Begroting, Financiën en Energie strekt tot het uitschrijven van een tweede *call* voor nuttige-groenewarmte-installaties, de benutting van restwarmte en voor energie-efficiënte stadsverwarming of -koeling (artikel 1 van het ontwerp).<sup>1</sup> Het totale bedrag voor die tweede *call* bedraagt het niet-toegekende deel van de eerste *call* van 2019, namelijk 2.751.438,50 euro (artikel 2), waarvan maximaal 500.000 euro bestemd is voor steunaanvragen voor nuttige-groenewarmte-installaties (artikel 3) en 2.251.438,50 euro voor de andere projecten (artikel 4). Indien binnen een categorie minder middelen worden toegekend dan het maximale steunbedrag voor die categorie, kan het resterende bedrag worden gebruikt om een tekort aan middelen in de andere categorie te verminderen (artikel 5).

Er wordt bepaald welke technologieën in aanmerking komen voor de toekenning van steun (artikel 6) en voor welke delen van een installatie geen steun kan worden toegekend omdat er groenestroom- of warmtekrachtcertificaten voor worden toegekend (artikelen 7 en 8). Voorts wordt de referentie-installatie bepaald voor de berekening van de in aanmerking komende kosten (artikel 9), evenals de correctiefactor voor de berekening van de bijkomende benutting van restwarmte (artikel 10).

Tevens wordt de wijze vastgesteld waarop het aandeel hernieuwbare energiebronnen of restwarmte in de inputstroom van stadsverwarming of -koeling wordt berekend. Investerings voor de bouw van warmterecuperatie bij een bestaande afvalverbrandingsinstallatie worden uitgesloten van steun (artikel 12) en investeringen in warmterecuperatie bij nieuwe afvalverbrandingsinstallaties komen enkel in aanmerking indien ze een energiebesparing behalen van meer dan 55% (artikel 13). In het tweede geval komen enkel de

---

<sup>1</sup> Voor de eerste *call*: zie het ministerieel besluit van 21 december 2018 ‘houdende de organisatie van een *call* voor de ondersteuning van nuttige groene warmte, de ondersteuning van restwarmte en energie-efficiënte stadsverwarming of -koeling en de ondersteuning van de productie en injectie van biomethaan’.

investeringen voor warmterecuperatie, en niet die voor elektriciteitsproductie, afvalverbranding of -verwerking in aanmerking voor steun (artikel 14).

Ten slotte worden de gevallen bepaald waarin een warmtepomp in aanmerking komt voor steun (artikel 15) en wordt het deel van een thermisch zonnecollectorsysteem dat al in aanmerking komt voor de steun vermeld in artikel 6.4.1/5, § 1, 7°, van het Energiebesluit van 19 november 2010, uitgesloten van steun (artikel 16).

Het te nemen besluit treedt in werking op de datum van bekendmaking in het Belgisch Staatsblad (artikel 17).

### RECHTSGROND

4.1. Uit het tweede lid van de aanhef vloeit voort dat de rechtsgrond voor het ontworpen besluit in eerste instantie wordt gezocht in de artikelen 7.4.1, § 1, vierde en zevende lid, § 2, tweede en derde lid, 7.4.2, § 1, vijfde lid, derde zin, zesde lid, tweede zin, en elfde lid, 2°, 7.4.3, § 3, vijfde lid, tweede en derde zin, 7.5.1, § 1, vierde lid, § 2, tweede en derde lid, en § 6, eerste lid; 7.5.2, § 1, tweede en zevende lid, en 7.5.3, § 3, vijfde lid, derde en vijfde zin, van het Energiebesluit van 19 november 2010.

4.2. Gevraagd welke van de voormelde bepalingen rechtsgrond bieden voor welke bepalingen van het ontworpen besluit, heeft de gemachtigde de volgende rechtsgrondtabel bezorgd.<sup>2</sup>

| Artikel    | Decreet                               | BVR                                                                                           |
|------------|---------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| Artikel 1  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.1, §2, tweede lid Energiebesluit<br>Artikel 7.5.1, §2, tweede lid Energiebesluit  |
| Artikel 2  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.1, §1, zevende lid Energiebesluit<br>Artikel 7.5.1, §1, vijfde lid Energiebesluit |
| Artikel 3  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.1, §2, derde lid Energiebesluit                                                   |
| Artikel 4  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.5.1, §2, derde lid Energiebesluit                                                   |
| Artikel 5  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.1, §2, derde lid Energiebesluit<br>Artikel 7.5.1, §2, derde lid Energiebesluit    |
| Artikel 6  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.1, §1, vierde lid Energiebesluit                                                  |
| Artikel 7  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.3, §3, vijfde lid Energiebesluit                                                  |
| Artikel 8  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.3, §3, vijfde lid Energiebesluit                                                  |
| Artikel 9  | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.3, §3, vijfde lid Energiebesluit<br>Artikel 7.5.3, §3, vijfde lid Energiebesluit  |
| Artikel 10 | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.5.3, §1, zevende lid Energiebesluit                                                 |
| Artikel 11 | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.2, §1, zesde lid Energiebesluit<br>Artikel 7.5.2, §1, zevende lid Energiebesluit  |

<sup>2</sup> Het verdient overigens sterk aanbeveling om een dergelijke tabel uit eigen beweging toe te voegen aan de adviesaanvraag: *Vademecum adviesprocedure voor de afdeling wetgeving*, 2019, I.E.2.a, 17-18 (raadpleegbaar op [www.raadvanstate.be](http://www.raadvanstate.be) > Procedure > Wetgeving).

|            |                                       |                                                                                                       |
|------------|---------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Artikel 12 | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.2, §1, vijfde lid Energiebesluit<br>Artikel 7.5.2, §1, eerste lid Energiebesluit          |
| Artikel 13 | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.2, §1, elfde lid, 2° Energiebesluit                                                       |
| Artikel 14 | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.2, §1, elfde lid, 1° en 2° Energiebesluit<br>Artikel 7.4.3, §3, vijfde lid Energiebesluit |
| Artikel 15 | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.1, §1, vierde lid Energiebesluit                                                          |
| Artikel 16 | Artikel 8.3.1 en 8.4.1 Energiedecreet | Artikel 7.4.1, §1, vierde lid Energiebesluit                                                          |
| Artikel 17 | Inwerkingtredingsbepaling             |                                                                                                       |

4.3. Hiermee kan worden ingestemd, onder voorbehoud van wat volgt.

4.4. Wat artikel 11 van het ontworpen besluit betreft, moet de rechtsgrond worden gezocht in artikel 7.5.2, § 1, tweede lid, laatste zin, van het Energiebesluit van 19 november 2010, in plaats van in het (onbestaande) zevende lid van die bepaling. Het is immers in de eerstvermelde bepaling dat, net zoals in artikel 7.4.2., § 1, zesde lid, van hetzelfde besluit, de Vlaamse minister bevoegd voor het energiebeleid (hierna: de minister) wordt gemachtigd om, op advies van het Vlaams Energieagentschap, nadere regels vast te leggen voor de berekening van het aandeel hernieuwbare energiebronnen of restwarmte in de inputstroom van de stadsverwarming of -koeling.

4.5.1. Artikel 14 van het ontworpen besluit strekt ertoe te bepalen welke investeringen in afvalverbrandingsinstallaties in aanmerking komen voor steun, en welke investeringen niet. Hiervoor biedt artikel 7.4.2, § 1, elfde lid, 2°, van het Energiebesluit van 19 november 2010 geen rechtsgrond. Naar luid van die bepaling wordt de steun in het geval het project een afvalverbrandingsinstallatie betreft, enkel toegekend indien de installatie voldoet aan een door de minister vastgelegd minimale hoeveelheid warmteproductie. Die minimale hoeveelheid wordt evenwel vastgelegd in artikel 13, en niet in artikel 14, van het ontworpen besluit.

4.5.2. In artikel 7.4.2, § 1, elfde lid, 1°, van het Energiebesluit van 19 november 2010 wordt weliswaar bepaald dat in het geval het project een afvalverbrandingsinstallatie betreft, enkel steun wordt toegekend voor investeringen die noodzakelijk zijn voor warmterecuperatie en dat investeringen die zowel voor elektriciteits- als voor warmteproductie noodzakelijk zijn, worden verdeeld in investeringen voor enerzijds elektriciteitsproductie en anderzijds warmteproductie ten belope van het respectievelijke aandeel ingezet voor elektriciteitsproductie en warmteproductie. Die bepaling bevat evenwel geen delegatie aan de minister en kan evenmin rechtsgrond bieden voor artikel 14 van het ontworpen besluit.

4.5.3. In artikel 7.4.3, § 3, vijfde lid, van het Energiebesluit van 19 november 2010 wordt de minister gemachtigd om op voorstel van het Vlaams Energieagentschap onder meer te verduidelijken voor welke delen van een installatie of van projecten conform het Energiebesluit geen groenestroomcertificaten of warmtekrachtcertificaten werden toegekend of kunnen worden toegekend, en die dus kunnen worden beschouwd voor het bepalen van de in aanmerking komende kosten.

Voor zover een afvalverbrandingsinstallatie groenestroomcertificaten ontvangt, biedt die bepaling rechtsgrond voor artikel 14, eerste lid, tweede zin, van het ontworpen besluit, naar luid waarvan investeringen voor elektriciteitsproductie minstens de stoomketel, de turbine en de condensor betreffen.

Dat gaat evenwel niet op voor artikel 14, tweede lid, van het ontworpen besluit, waarin investeringen voor afvalverbranding of -verwerking worden uitgesloten van steun en waarin wordt bepaald welke investeringen hieronder worden begrepen. Voor de delen van de afvalverbrandingsinstallatie die betrekking hebben op afvalverbranding of -verwerking worden er immers geen groenestroom- of warmtekrachtcertificaten toegekend,<sup>3</sup> zodat die investeringen niet op basis van artikel 4.4.3, § 3, vijfde lid, van het Energiebesluit van 19 november 2010 kunnen worden uitgesloten van de steun.

4.5.4. Er moet dan ook worden besloten dat enkel rechtsgrond voorhanden is voor artikel 14, eerste lid, tweede zin, van het ontworpen besluit.

4.5.5. Daar komt nog bij dat het eerste lid, eerste en derde zin, van die bepaling een parafrase is van artikel 7.2.4, § 1, eerste lid, 11°, van het Energiebesluit van 19 november 2010, en derhalve overbodig is. Ook het tweede en derde lid van die bepaling zijn overbodig: vermits in artikel 7.4.2, § 1, elfde lid, 1°, van het Energiebesluit van 19 november 2010 wordt bepaald dat in het geval het project een afvalverbrandingsinstallatie betreft, de steun enkel wordt toegekend voor investeringen die noodzakelijk zijn voor warmterecuperatie, komen investeringen voor afvalverbranding of -verwerking en start-up-kosten en generieke kosten – tenzij die nodig zijn voor warmterecuperatie – sowieso niet in aanmerking voor steun.

4.6. Voor artikel 15 van het ontworpen besluit wordt rechtsgrond gezocht in artikel 7.4.1, § 1, vierde lid, van het Energiebesluit van 19 november 2010. In die bepaling wordt de minister gemachtigd om op voorstel van het Vlaams Energieagentschap per *call* te bepalen welke andere technologieën voor een nuttige-groenewarmte-installatie dan boringen voor het winnen van aardwarmte, in aanmerking komen voor steun.

Aan die bepaling wordt evenwel uitvoering gegeven door artikel 6 van het ontworpen besluit, waarin verschillende soorten nuttige-groenewarmte-installaties worden vermeld die in aanmerking komen voor steun.

Artikel 15, tweede lid, van het ontworpen besluit voorziet veeleer in minimale energie-efficiëntie-eisen voor een bepaald onderdeel dat wordt gebruikt bij sommige van de in artikel 6 vermelde installaties.<sup>4</sup> Hiervoor biedt artikel 7.4.1, § 1, vierde lid, van het Energiebesluit, of enige andere bepaling van dat besluit, geen rechtsgrond.

Dat is ook het geval voor artikel 15, eerste lid, van het ontworpen besluit, dat er niet toe strekt te bepalen welke technologieën in aanmerking komen voor steun, maar dat beoogt ten aanzien van warmtepompen dubbele ondersteuning te vermijden.

<sup>3</sup> Afvalverbrandingsinstallaties komen immers slechts in aanmerking voor groenestroomcertificaten voor zover ze elektriciteit opwekken (artikel 6.1.10 van Energiebesluit van 19 november 2010).

<sup>4</sup> Er wordt in artikel 6, 5°, 6° en 7°, van het ontworpen besluit gewag gemaakt van warmtepompen.

Bijgevolg is er geen rechtsgrond voor artikel 15 van het ontworpen besluit en moet die bepaling worden weggelaten.

4.7. Ook voor artikel 16 van het ontworpen besluit wordt rechtsgrond gezocht in het voormelde artikel 7.4.1, § 1, vierde lid, van het Energiebesluit van 19 november 2010.

Die bepaling biedt inderdaad rechtsgrond voor het tweede lid van het voormelde artikel 16, waarin wordt bepaald dat de apertuuroppervlakte wordt berekend volgens NEN-EN12975. Die bepaling hangt immers samen met artikel 6, 3° en 4°, van het ontworpen besluit, waarin wordt bepaald dat de productie van nuttige groene warmte uit geconcentreerd zonlicht “met een apertuuroppervlakte van meer dan 600m<sup>2</sup>” en grootschalige zonneboilers “met een apertuuroppervlakte van meer dan 425m<sup>2</sup>” in aanmerking komen voor de toekenning van steun aan nuttige groenewarmte-installaties.

Het eerste lid van artikel 16 van het ontworpen besluit strekt er evenwel toe om het deel van een thermisch zonnecollectorsysteem dat in aanmerking komt voor steun vermeld in artikel 6.4.1/5, § 1, 7°, van het Energiebesluit van 19 november 2010, uit te sluiten van steun. Om de in opmerking 4.6 uiteengezette redenen, biedt artikel 7.4.1, § 1, vierde lid, van hetzelfde besluit, of enige andere bepaling, hiervoor geen rechtsgrond. Die bepaling moet dan ook worden weggelaten uit het ontworpen besluit.

## ONDERZOEK VAN DE TEKST

### Aanhef

5. In de aanhef moet melding worden gemaakt van het voorstel van het Vlaams Energieagentschap dat geleid heeft tot het te nemen besluit.

### Artikel 1

6. Om uitleg gevraagd over de periode gedurende welke de tweede *call* van 2019 wordt opengesteld, heeft de gemachtigde het volgende verklaard:

“We willen de call zo snel mogelijk openen, maar kunnen op voorhand niet inschatten wanneer het ministerieel besluit zal gepubliceerd kunnen worden in het Belgisch Staatsblad. De datum is daarom nog open gelaten. Indien dit de enige call zou zijn van 2019 zou het niet zinvol zijn om de call enkel tijdens de zomermaanden open te stellen. Deze call is de tweede call van 2019 met het resterende bedrag. De bedoeling van deze nieuwe call is om de twee projecten, die in de eerste call van 2019 negatief beoordeeld werden een kans te geven om het projectvoorstel te vervolledigen en opnieuw in te dienen. Beide projecten waren inhoudelijk goed, maar konden binnen de termijn van de vorige call onvoldoende informatie geven om de projectvoorstellen volledig te beoordelen. Deze projecten hebben geen lange voorbereidingstijd nodig om in te dienen. Ook nieuwe projecten kunnen natuurlijk indienen om zo het resterende budget maximaal te benutten.”

#### Artikel 4

7. In artikel 4 van het ontwerp schrijve men “energie-efficiënte” (in plaats van “energie-efficiëntie”).

#### Artikel 11

8.1. Naar luid van artikel 11, derde zin, van het ontwerp stelt het Vlaams Energieagentschap het formulier op aan de hand waarvan het aandeel hernieuwbare energiebronnen of restwarmte in de inputstroom van de stadsverwarming of –koeling wordt berekend, “op basis van artikel 1 van het ministerieel besluit van 9 september 2016 betreffende externe warmtelevering en houdende de wijziging van diverse ministeriële besluiten in het kader van de energieprestatieregelgeving”.

Dat besluit is evenwel met ingang van 1 januari 2019 opgeheven bij artikel 94, 14°, van het ministerieel besluit van 28 december 2018 ‘houdende algemene bepalingen inzake de energieprestatieregelgeving, energieprestatiecertificaten en de certificering van aannemers en installateurs’.

8.2. Hierop gewezen heeft de gemachtigde voorgesteld om de zinsnede “artikel 1 van het ministerieel besluit van 9 september 2016 betreffende externe warmtelevering en houdende de wijziging van diverse ministeriële besluiten in het kader van de energieprestatieregelgeving” te vervangen door “artikel 68 van het ministerieel besluit van 28 december 2018 houdende algemene bepalingen inzake de energieprestatieregelgeving, energieprestatiecertificaten en de certificering van aannemers en installateurs”.

8.3. In die bepaling wordt evenwel niet het aandeel hernieuwbare energiebronnen of restwarmte in de inputstroom van de stadsverwarming of -koeling geregeld, maar de in artikel 9.1.29/1 van het Energiebesluit van 19 november 2010 vermelde afwijking voor het beoordelen van één gebouw dat aangesloten is of wordt op een systeem van externe warmtelevering of voor een ontwikkeling van verschillende gebouwen die aangesloten zijn of worden op een systeem van externe warmtelevering. Weliswaar worden in de derde paragraaf van die bepaling de gegevens opgesomd die het aanvraagdossier moet bevatten, maar het is niet duidelijk welke van die gegevens relevant zijn voor de berekening van het aandeel hernieuwbare energiebronnen of restwarmte in de inputstroom van de stadsverwarming of -koeling.

Veeleer dan naar artikel 68 van het ministerieel besluit van 28 december 2018 te verwijzen, moeten de gegevens die in het door het Vlaams Energieagentschap op te stellen formulier moeten worden vermeld, in het ontworpen artikel 11 zelf worden bepaald.

#### Artikel 16

9.1. Naar luid van artikel 16, tweede lid, van het ontwerp wordt de apertuuroppervlakte berekend volgens de norm NEN-EN12975

In het verleden heeft de Raad van State al herhaaldelijk gewezen op het probleem dat technische normen waarnaar wordt verwezen in wet- en regelgeving, niet in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt, dat ze niet in het Nederlands zijn gesteld of vertaald en dat ze in de regel enkel beschikbaar zouden zijn tegen een bepaalde vergoeding.

Het knelpunt van de ontbrekende bekendmaking van technische normen waarnaar in Belgische rechtsregels wordt verwezen zou op een horizontale manier moeten worden onderzocht en opgelost. Zolang er geen dergelijke wettelijke regeling is tot stand gekomen, wordt in de ontworpen regeling verwezen naar een norm die niet overeenkomstig artikel 190 van de Grondwet is bekendgemaakt en die bijgevolg niet tegenwerpbaar is. Mochten er bijzondere redenen zijn om bij (bijzondere) wet af te wijken van de gebruikelijke bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, dan zal erop moeten worden toegezien dat deze bekendmaking beantwoordt aan de essentiële randvoorwaarden op het gebied van toegankelijkheid en kenbaarheid van een officiële bekendmaking. Essentieel hierbij is de beschikbaarheid van een Nederlandse versie van de betrokken normen. Daarnaast mag, indien voor het consulteren van de voornoemde normen een vergoeding wordt gevraagd, het bedrag ervan de toegankelijkheid van die normen niet op onevenredige wijze belemmeren.

9.2. Bijkomend moet worden opgemerkt dat geen melding wordt gemaakt van een bepaalde versie van de norm in kwestie, wat tot rechtsonzekerheid kan leiden. Indien bovendien een dynamische verwijzing wordt beoogd, met andere woorden een verwijzing naar eventuele toekomstige versies, komt dit neer op een delegatie van regelgevende bevoegdheid aan een private normeringinstantie. Het verlenen van een dergelijke verordenende bevoegdheid is in beginsel niet in overeenstemming met de algemene publiekrechtelijke beginselen omdat erdoor geraakt wordt aan het beginsel van de eenheid van de verordenende macht en een rechtstreekse parlementaire controle ontbreekt. Daarenboven ontbreken, zoals blijkt uit hetgeen hiervoor reeds werd opgemerkt, de waarborgen waarmee de klassieke regelgeving gepaard gaat, zoals die inzake de bekendmaking en de preventieve controle van de Raad van State, afdeling Wetgeving.

9.3. Gevraagd waarom in het licht hiervan de formule aan de hand waarvan de apertuuroppervlakte wordt berekend niet in artikel 16, tweede lid, van het ontwerp wordt overgenomen, heeft de gemachtigde het volgende opgemerkt:

“Wij controleren of de apertuuroppervlakte voldoet aan de norm NEN-EN 12975-2 in de constructeursfiche. De norm NEN-EN 12975-2 betreft de beproevingsmethoden voor zonnecollectoren en beschrijft de testvoorwaarden voor het bepalen van de voornaamste eigenschappen (m.b.t. duurzaamheid, opbrengst, veiligheid, ...) van de collectoren. Deze norm bevat verwijzingen naar andere normen. Onder andere voor het bepalen van het collectoroppervlak, het absorberoppervlak en apertuuroppervlak wordt verwezen naar de norm ISO 9488. Deze norm geeft aan op welke manier de apertuuroppervlak voor de verschillende types van collectoren moet berekend en bepaald worden. In principe zou men in de regelgeving dus enkel kunnen verwijzen naar de ISO 9488. Echter in de praktijk, en in het bijzonder op de technische fiches van de fabrikanten van zonnecollectoren, wordt altijd verwezen naar de EN 12975.

Voor referenties met een datum zijn enkel de geciteerde versies van toepassing. Voor referenties zonder datum, is de laatste versie van het document waarnaar wordt verwezen (met inbegrip van wijzigingen) van toepassing. De normen zijn enkel tegen

betaling verkrijgbaar. Het VEA is niet in het bezit van een exemplaar van de norm. Voor het VEA is het van belang dat de constructeur deze norm gebruikt en dit attesteert.”

9.4. Hoewel een verwijzing naar technische normen kan zijn verantwoord omwille van de technische specialiteit van de normeringinstantie en het voordeel van standaardisatie kan bieden, kan de overheid daarbij de politieke controle over het normeringproces niet volledig uit handen geven.

Dit lijkt hier wel degelijk het geval. Niet alleen blijkt uit het antwoord van de gemachtigde dat de voorliggende verwijzing wel degelijk dynamisch is, bovendien blijkt de norm waarnaar wordt verwezen op haar beurt verwijzingen te bevatten naar achterliggende technische normen, die zelf ook dynamisch zijn. In die omstandigheden heeft de minister geen vat meer op de draagwijdte van die bepaling.

9.5. Daar komt nog bij dat de toegankelijkheid van de norm zodanig beperkt is, dat de steller van het ontwerp er zelf niet eens blijkt over te beschikken.<sup>5</sup> Dat doet ernstige vragen rijzen naar de afdwingbaarheid van de regelgeving, en dus naar de effectiviteit ervan.

9.6. Ook lijkt in dit geval de verwijzing naar de norm in kwestie onvoldoende precies. Nog los van het gegeven dat de gemachtigde verwijst naar norm NEN-EN 12975-2, in plaats van NEN-EN12975, en die norm uit meerdere onderdelen lijkt te bestaan waarvan er meerdere versies zijn,<sup>6</sup> blijkt die norm betrekking te hebben op allerlei beproevingsmethodes voor thermische zonne-energiesystemen. De gemachtigde geeft zelf toe dat de relevante rekenregels voor de berekening van de apertuuroppervlakte niet in deze norm te vinden zijn, maar in de norm ISO 9488.<sup>7</sup>

9.7. Onder die omstandigheden voldoet de voorliggende verwijzing niet aan de constitutionele voorwaarden waaronder een verwijzing naar technische normen verantwoord kan worden.

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Astrid TRUYENS

Jo BAERT

<sup>5</sup> De Raad van State, afdeling Wetgeving, heeft zelf ook de inhoud van die norm niet kunnen nagaan.

<sup>6</sup> Zie de website van Stichting Nederlands Normalisatie-instituut te Delft: <https://www.nen.nl>. De website van het Belgisch Bureau voor Normalisatie maakt daarentegen enkel gewag van de norm NBN EN 12975-1+A1:2010.

<sup>7</sup> Maar uit het antwoord van de gemachtigde kan worden opgemaakt dat zelfs die norm een ruimere draagwijdte heeft, vermits niet alleen de berekening van het apertuuroppervlak, maar ook de berekening van het collectoroppervlak en het absorberoppervlak erin worden geregeld.